

Inimeseõpetus

Gümnaasiumi perekonnaõpetus (35 tundi)

Õppe kirjeldus

Inimeseõpetuse kohustusliku kursuse „Perekonnaõpetus” maht gümnaasiumis on 35 tundi. Taotletavad õpitulemused saavutatakse kaheksa õppeteema läbimise kaudu. Kordamiseks ja kinnistamiseks on kavandatud 2 õppetundi. Õppekäigud ning praktilised tööd kavandab õpetaja lähtuvalt klassi ja õpilaste eripärast ning kooli võimalustest.

Perekonnaõpetus kursuse õppimise ja õpetamise kavandamiseks gümnaasiumis on kirjeldatud õpitulemusi, õppetegevust, hindamist, õpikeskkonda, lõimingut teiste õppeainetega, läbivate teemade rakendamise võimalusi ning õppesisu. Gümnaasiumi riiklikus õppekavas sätestatud taotletavate õpitulemuste saavutamiseks on kirjeldatud kursuse vältel kohustuslikult käsitletavat materjali. Õppeteemasid võib käsitleda nii üksteisele järgnevana kui ka integreerituna, et tagada oskuste-, teadmiste- ja väärtustepõhised õpitulemused.

Õppesisu kohustuslikuks ja süvendavaks jaotamise eesmärk on avada huvitavamad teemad põhjalikumalt, süveneda neisse ning kujundada vajalikud teadmised, oskused ja hoiakud. Süvendavate ja laiendavate teemade üle arutlemine annab õpitulemuste saavutamiseks ja ainetevaheliseks lõimimiseks lisavõimalusi, aitab õppetööd diferentseerida, arvestada õpilaste ja kohalikkude eripära ning muutusi ühiskonnas.

Õppeteemad ja -maht

1. Perekond (3 tundi)
2. Püsisuhe (6 tundi)
3. Abielu (4 tundi)
4. Lapsevanemaks olemine (5 tundi)
5. Laps (3 tundi)
6. Kodu ja argielu (7 tundi)
7. Perekonna majanduselu ja õigusaktid (3 tundi)
8. Perekond inimese elus (2 tundi)

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) selgitab kooselu ja perekonna eri vormide osa üksikisiku ning ühiskonna elus;
- 2) väärtustab perekonda ning teab, oskab näha ja analüüsida lähedaste inimsuhete rolli inimese elus ning põhjendab iseenda vastutust ja rolli peresuhetes;

- 3) analüüsib perekonna funktsioone indiviidi ja ühiskonna seisukohast ning on valmis korraldama argielu kodus, arvestades pereliikmete turvalisust, vajadusi ja tervist;
- 4) mõistab abielu ja perekonna psühholoogilisi, õiguslikke ning majanduslikke aspekte ning oskab leida infot ja abi, et probleemidega toime tulla;
- 5) selgitab lapse arengu põhiküsimusi ja lapsevanema rolli lapse kasvatamises;
- 6) selgitab paarisuhte, sh püsisuhte, olemust ning selle seost seksuaalsuse ja armastusega, väärtustades usaldust ning positiivsed tundeid;
- 7) tunnetab iseennast, oma rolli ja vastutust nii kasvuperekonna kui ka loodava perekonna liikmena;
- 8) on valmis seostama enda tehtavaid valikuid isikliku pereelu õnnestumise võimalusega tulevikus;
- 9) mõistab vajadust tegutseda turvaliste inimsuhete loomise, säilimise ja arendamise nimel ning on valmis olema pere ja peret ümbritseva sotsiaalse võrgustiku liige.

Õppetegevus

Perekonnaõpetuse teemade valikul on toetunud laiemale sotsiaal-kultuurilisele ja ajaloolisele perekonnaelu kontekstile ning vanemaks olemisele ja kasvatusele ning tervislikule eluviisile peres. Õpisisu esitus kohustuslike ning süvendavate ja laiendavate teemade kaudu loob võimaluse käsitleda teemasid sügavamalt, arvestades nii õpilaste ja kohalikku eripära kui ka muutusi ühiskonnas. Õppetegevuse valikul on lähtunud inimeseõpetuse üldisest eesmärgist, et toetada õpilase isiksuse arenemisele ning sotsialiseerumisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist, kusjuures põhiohk on hoiakute ning [väärtuste kujundamisel](#). Õpilane õpib tundma ühiskonnas toimivaid demograafilisi, sotsiaalseid, majanduslikke ja ajaloolisi protsesse ning nähtusi, mis mõjutavad pereelu struktuure ja protsesse. Samuti integreerib õppeaine sotsiaalainete õppimisel saadud teadmisi ja oskusi ning eelmistel kooliastmetel õpitut, süstematiseerides õpitut perekonnaelu kontekstis ühiskonnas. Sellest tulenevalt rõhutatakse inimeseõpetuses aine praktilist ja rakenduslikku kallakut. Õppetegevused on aine eesmärkidest lähtuvalt õpilase jaoks mõistetavad ja tähenduslikud ning toetavad arusaama õpitava vajalikkusest. Kogu ainekäsitus on võimalikult elulähedane.

Õppetegevuses on [õppe-metoodiliselt olulised kolm valdkonda](#), arvestades õpilase vanuseastet:

- 1) [avar metoodiline repertuaar](#), sealhulgas [aktiivõppemeetodid](#) (nt [arutelud](#), [rollimängud](#), [rühmatööd](#), [paaristööd](#), [juhtumi analüüs](#), [ajurünnak jne](#)) ning praktilised ülesanded (nt küsitlused, vaatlused, intervjuud jne);
- 2) üksi- ja ühisõppe võimaldamine;
- 3) õppe sidumine koolivälise eluga (nt projektitööd, [uurimistööd](#), kohtumised erinevate inimestega jne), kusjuures õppemeetodi valik sõltub konkreetsest õpieesmärgist.

Viiteid

[HITSA Innovatsioonikeskus](#) ([repositoorium](#) ehk hoidla, [seminaride](#), [konverentside](#) ettekanded jm)

<https://www.innovatsioonikeskus.ee/et/uudised>

Koolielu õppevara: <http://koolielu.ee/waramu/search/sort/created/curriculumSubject/34264430>

Hindamine

Hindamine inimeseõpetuses tähendab konkreetsete õpitulemuste saavutatuse ja **eelkõige õppija arengu toetamist kujundava hindamise kaudu**. Õpetaja loob teema ja meetodi järgi ning õppijate individuaalsusest lähtudes **hindamismudeli**, mis peegeldab õpilaste teadmiste ja oskuste taset. Hindamise põhiülesanne on toetada õpilase arengut seoses positiivse minapildi ja adekvaatse enesehinnangu kujundamisega, kusjuures oluline on õpilaste enda roll hindamisel, pakkudes võimalusi enesehindamiseks. Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi, kuid ei hinnata hoiakuid ega väärtusi. Hoiakute ja väärtuste kohta antakse õpilasele tagasisidet.

Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised, sisaldades nii suulisi, kirjalikke kui ka praktilisi ülesandeid.

Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

- 1) selgitab ning kirjeldab mõistete sisu ja seoseid;
- 2) selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega;
- 3) eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest;
- 4) demonstreerib faktide, mõistete ja seaduspärasuste tundmist lähtuvalt õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:

- 1) rakendab teoreetilisi teadmisi praktiliselt õpituatsioonis;
- 2) demonstreerib õpitulemustes määratletud oskusi õpituatsioonis;
- 3) kirjeldab õpitulemustes määratletud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.

Viiteid hindamismudelitele

<http://opetaja.edu.ee/hindamismudelid/>

<https://6ppimisttoetavhindamine.wordpress.com/>

<http://opekava.innove.ee/kujundav-hindamine-sotsiaalainetes/>

http://www.curriculum.ut.ee/sites/default/files/sh/kaitumise_hindamine.pdf

<http://www.tulevikuopetaja.ee/moodul-ii/hindamist-toetavad-digitaalsed-vahendid/>

http://www.curriculum.ut.ee/sites/default/files/ht/oppimist_toetav_hindamine_kokkui.pdf

Õpikeskkond

Füüsiline õpikeskkond: õppetegevus toimub soovitatavalt õpikeskkonnas, kus on võimalik kasutada nii infotehnoloogilisi vahendeid kui ka õppemeetodeid, mis eeldavad õpilaste ümberpaigutamist ja aktiivset osalemist.

Vaimne õpikeskkond: väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine peaksid toimuma üksteist mõistvas õhkkonnas ning olema suunatud eelkõige õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu ja toimetulekuvõimaluste üle.

Sotsiaalne õpikeskkond: soodne õpikeskkond toetub esmajoones õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamisele, võimalusele vabalt arvamust avaldada ning algatuslikult osaleda ettevõtmistes ja tegutseda nii üksi kui ka koos teistega.

Oluline on õppe sidumine igapäevaeluga, viies igal asjakohasel juhul õppe klassiruumist välja.

Lõiming teiste õppeainetega

Inimeseõpetusel on tihedaid kokkupuutepunkte mitme õppeainega. Inimeseõpetuse kursuses „Perekonnaõpetus“ on tähtis lõiming teiste õppeainetega.

Eesti keel ja kirjandus, võõrkeeled: suuline ja kirjalik eneseväljendus, armastuse, suhete, seksuaalsuse, kasvatuse, abielu, perekonna ja kodu kujutamine kirjandusteostes, suhted, perekond ja kasvatus eri kultuurides

Matemaatika: pere eelarve ning materiaalsed ressursid peres, perekonna- ja tervisestatistika, andmeanalüüs perekonnaõpetuse uurimistöodes

Bioloogia: inimkeha anatoomia ja füsioloogia, pärilikkus, tervis, sh reproduktiivtervis, ja seda mõjutavad tegurid, nakkushaiguste, sh STLH, levikuteed ja nakkushaiguste ennetamine, kontraseptioonivahendid, pereplaneerimine ja seda mõjutavad tegurid, viljastumine, kehaväline viljastumine, embrüodiagnostika, pärilike haiguste ennetamine, rasedus, sünnitus, abort, kodukeskkonna ja kasvatuse mõju lapse arengule, tervislik elukeskkond, tervislik toitumine, hügieen; loodusteaduslik käsitlus igapäevaelu probleeme lahendades

Ajalugu: mehe ja naise muutunud roll ajas, soostereotüübid, perekond, abielu, tavad ja kombed, seksuaalsus ja kasvatus ajaloos ning erinevates kultuurides, religioonides, sõdade jt ühiskondlike kriiside mõju ajaloos ning toimetulek perekonna ja indiviidi tasandil (genotsiid, küüditamine, pagulus, immigratsioon), terviseriskid, rahvusvaheline koostöö ja abi

Ühiskonnaõpetus: rahvuskombed, rahvatraditsioonid, perekond kui eesti kultuuri kandja, perekond ja selle funktsioonid erinevates ühiskondades, võrdõiguslikkus, sooline palgalõhe, soostereotüübid ühiskonnas, registreeritud abielu ja vabaabielu, perepoliitika, üksikisiku võimalused mõjutada demokraatlike vahenditega riigi perepoliitikat, seadusloome, sotsiaal-poliitilised meetmed iibe mõjutamiseks, vanemlus, rasedusega, raseduse katkestamisega, vanemlusega seotud õigusaktid, sotsiaalhoolekanne, sotsiaaltoetused, abi ja nõustamisega tegelevad sotsiaalsed institutsioonid, rahvastiku tervis, sõdade jt ühiskondlike kriiside mõju ning toimetulek perekonna ja indiviidi tasandil, terviseriskid ja nende ennetamine üksikisiku, perekonna ning ühiskonna tasandil, abielu ja laste elu reguleerivad seadused jt õigusaktid, rahvusvaheline koostöö ja abi, inimkaubandus, inimõigused, kodanikuõigused ja kodanikualgatus, ühiskonna sooline ja vanuseline jaotus, normid ja väärtused, karjääri planeerimine, tööhõive, tööpuudus ja tarbimiskäitumine

Kunstiõpetus, muusikaõpetus: kunstiline eneseväljendus; armastuse, suhete, seksuaalsuse, kasvatuse, abielu, perekonna ning kodu kujutamine muusika- ja kunstiteostes

Geograafia, inimgeograafia, majandus ja ettevõtlus: globaliseerumine ning sellega seotud sotsiaalsed ja poliitilised aspektid, demograafilised näitajad, rahvastikupoliitika, rahvaste ränne ning sellega kaasnevad positiivsed ja negatiivsed tagajärjed, pere majanduslik toimetulek, kultuuriline mitmekesisus, inimkaubandus, lapstööjõud, rahvusvahelised õigusaktid

Keemia: kodu kui arengu- ja kasvukeskkond, tervislik ja tasakaalustatud toitumine, toiduainete käitlemine, hügieen, kosmeetika, kodukeemia terviseriskid, ökotooted, sõltuvusained ja nende mõju tervisele

Füüsika: tervis ja ohutus, esmaabi, tervislik kodukeskkond, pere majanduslik toimetulek

Informaatika: perekonnaõpetuse õppimine (loovtööd, uuringud jt õpitegevused) otstarbekalt tehnikavahendeid, sh IKT võimalusi, kasutades

Karjääriõpetus: karjäärivalikud, soolised stereotüübid ühiskonnas kui karjäärivõimaluste mõjutajad, sooline võrdõiguslikkus, ühiskonna- ja peremuutustega toimetulek, formaalne ja mitteformaalne haridus, haridustee ja pereplaneerimine, elukestev õpe, hariduse ja tööturu vahelised seosed, töövestlus, avalik esinemine, karjääri ja pereelu ühendamine, ettevõtlus, töö- ja pereeluga seotud õigusaktid

Kehaline kasvatus: kehalise aktiivsuse tähtsus inimese tervisele, kehaline aktiivsus kui lapse arengu esmatingimus, sport isiksuse kujundajana, kehaline aktiivsus kui stressi leevendaja, pere ühistegevused ja traditsioonid kui peresidemete tugevdajad, esmaabi ja turvalisus

Religiooniõpetus: mehe ja naise roll erinevates religioonides; perekonna, abielu, armastuse ja seksuaalsuse käsitlused erinevates religioonides; vaated pereplaneerimisele ja kontraseptsioonimeetodeile

Majandusõpetus: perekonna majanduselu korraldamine, pere eelarve, palgad, maksud, säästlik ja vastutustundlik tarbimine, karjääri planeerimine, tööhõive, tööpuudus ja tarbimiskäitumine; töösuhteid reguleerivad õigusaktid; ettevõtlikkus ja juhtimine

Läbivate teemade rakendamise võimalusi inimeseõpetuses

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: kodu kui elu- ja arengukeskkond, pereliikmete vajadused ja väärtused ning nende arvestamine, rollide jaotumine peres

Tervis ja ohutus: inimese tervis ja tervislik eluviis, terviseriskid ja nende ennetamine, vägivald paari- ja peresuhetes, toimetulek ja abivõimalused

Teabekeskond: paarisuhteid, abielu ja laste elu reguleerivad õigusaktid, terviseinfo ja terviseteenuste usaldusväarsus, nõustamis- ja abivõimalused

Keskkond ja jätkusuutlik areng: perekond kui elu- ja arengukeskkond, kooseluvormid ja perekonna eri vormid, perekonna funktsioonid indiviidi ja ühiskonna seisukohast, perekeskne ja individualistlik perekäsitlus, abielu toetav lähedane sotsiaalne võrgustik; perekonna majanduselu korraldamine, säästev ja vastutustundlik tarbimine

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: perekonna funktsioonid indiviidi ja ühiskonna seisukohast, perekonna tähtsus inimese elu erinevatel perioodidel, perekonna majanduselu korraldamine

Kultuuriline identiteet: perekonna minevik, olevik ja tulevik, perekond kultuurikandjana ning peretraditsioonid kui üks rahvuskultuuri osa

Tehnoloogia ja innovatsioon: erinevate õppemeetodite rakendamine võimaldab õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegset tehnoloogiat eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks; tehnoloogilised võimalused info otsimiseks ning pere majanduselu korraldamiseks

Väärtused ja kõlblus: perekeskne ja individualistlik perekäsitlus, võrdõiguslikkus, soostereotüübid, püsisuhe, abielu, sallivus, lahkkelide lahendamise võimalused, kodukasvatus, kasvatusstiilid, peretraditsioonid kui väärtuste kandjad, pereliikmete vajadused ja väärtused ning nende arvestamine, side põlvkondade vahel, paarisuhte, seksuaal- ja perevägivalla ennetamine, kehtivad õigusaktid kui avalik hoiak ja väärtuste tugi

Õppesisu

Õpitulemused (kohustuslikud teemad)	Kohustuslik teema ja maht	Laiendav ja süvendav teema	Metoodilised soovitused	Lõimingu soovitused
1. Perekond (4 tundi)				
Õpilane mõistab, kuidas ühiskonnas toimuvad muutused avaldavad mõju perekonna ja peresuhtetega seotud väärtustele ning traditsioonidele.	Perekond. Perekonna minevik, olevik ja tulevik (2 tundi)	Perekond kultuurikandjana	Üleklassitöö: loeng-arutlus. Mis on perekond? Perekonna ülesanded. Perekonnaseadusest: https://www.riigiteataja.ee/akt/13330603 Koosõppimine: terminite arutelu, rühmatöö esitlused erinevate ajalooperioodide perekonnavormidest, mehe ja naise rollidest ajaloos. Perekond kultuurikandjana. Perekond erinevates religioonides ja kultuurides	Üldpädevused: sotsiaalne pädevus, enesemääratluspädevus Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus Teised ained: 1) ajalugu – perekond ajaloos, sh mehe ja naise rollid erinevatel ajastutel; 2) kirjandus – perekond, mehe ja naise roll ning suhted kirjanduses; 3) ühiskonnaõpetus – perekond ja selle funktsioonid erinevates ühiskondades,

			<p>Maria Tilk. Õppematerjalid: Hiina, Jaapan. Perekonnaseaduse rühmatöö. Loovtöö-video, rollimängu esitlus, poster. Diskussioon: üksi elamise plussid ja miinused</p> <p>Iseõppimine: genogrammi joonistamine ja analüüs. Loovtöö (essee, luuletus) või uurimistöö, nt minu pere ajalugu. Mida tähendab minu jaoks perekond? Perekonna rollid ühiskonnas. Essee hindamismudel. Koolielu õppevara ja töövahendid. Maailmakooli meetodid</p>	<p>võrdõiguslikkus, soostereotüübid ühiskonnas; 4) filosoofia – erinevad eetilised dilemmad.</p>
<p>Õpilane: 1) selgitab kooselu- ja perekonnavormide mitmekesisust, analüüsides nende eeliseid ning puudusi; 2) analüüsib perekonna funktsioone indiviidi ja ühiskonna seisukohast ning selgitab, kuidas oleneb nende täitmine igast pereliikmest.</p>	<p>Kooseluvormid. Perekonna eri vormid. Perekonna funktsioonid indiviidi ja ühiskonna seisukohast (1 tund)</p>	<p>Perekond kultuurikandjana</p>	<p>Üleklassitöö: loeng, esitlus. Perevormide muutumisest: https://riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/TOF/TOF_noorteadlased/kasearu_rootalu_lapse_vaartus_uuringu_kokkuvoite.pdf. Üksi- ja rühmatööde esitlused</p> <p>Koosõppimine: kodutöö esitlus, diskussioon. Kas üksikvanemaga pere on täisväärtuslik kasvukeskkond? Uurimistöö. Millised peretüübid on esindatud koolis/klassis?</p> <p>Iseõppimine: uurimistöö (küsitlus, intervjuu). Kas kooseluseadus ohustab traditsioonilist perekonda? Loovtöö (essee, video vms). Perevormide mitmekesisus</p>	<p>Üldpädevused: enesemääratluspädevus, väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus</p> <p>Läbivad teemad: kultuuriline identiteet</p> <p>Teised ained: 1) ajalugu – perekonnavormide mitmekesisus ajaloos; 2) kirjandus – naise ja mehe roll antiikkirjanduses, mütoloogias, eesti regivärssides, luules; 3) ühiskonnaõpetus – perekond ja selle funktsioonid erinevates ühiskondades ning religioonides.</p>

<p>Õpilane selgitab perekeskse ja individualistliku perekäsitluse olemust.</p>	<p>Perekeskne (familistlik) ja individualistlik perekäsitlus (1 tund)</p>	<p>Üksi elamise plussid ja miinused</p>	<p>Üleklassitöö: õpilaste loovtööde ja uurimistööde ettekanded</p> <p>Koosõppimine: mõistekaardi koostamine, põhjuste ja tagajärgede seoste leidmine ning kõrvutamine rühmatöös.</p> <p>Diskussioon: kas üksi või paarisuhtes? Kas seada esiplaanile perekonna vajadused või isiklikud vajadused ja soovid?</p> <p>Iseõppimine: ettekande, miniuurimuse, loovtöö koostamine</p>	<p>Üldpädevused: enesemääratluspädevus, väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus</p> <p>Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet</p> <p>Teised ained: ajalugu, kirjandus – muutuv perekond ajalooliste allikate ja ilukirjanduse alusel</p>
<p>2. Püsisuhe (10 tundi)</p>				
<p>Õpilane kirjeldab püsisuhte loomist ja säilimist mõjutavaid tegureid ning tähtsustab positiivseid tundeid ja negatiivsete tunnetega toimetulekut turvalise püsisuhte alusena.</p>	<p>Lühi- ja pikaajaline suhe. Püsisuhte loomine ja säilitamine. Püsisuhte püsivust mõjutavad tegurid. Toimetulek suhete lõppemisega (2 tundi)</p>	<p>Suhtesõltuvus. Armukadedus. Armastuse teoreetilised käsitlused. Võrdõiguslikkus, soostereotüübid suhetes, perekonnas ja ühiskonnas</p>	<p>Üleklassitöö: loeng, videofilm, suunatud diskussioon. Kuidas luua ja hoida suhet? Milline on sobiv partner? Paarisuhte müüdid. Kuidas hoida suhet? Kiira Järve videoloeng: Paarisuhtest pereks. Soorollid, soostereotüübid kui suhete mõjutajad. Sooline võrdõiguslikkus. Sotsiaalministeerium: Sooline võrdõiguslikkus. Riigi Teataja: soolise võrdõiguslikkuse seadus. Soolised stereotüübid. Võrdõigusvolinik: http://www.stereotyypp.ee/videoklipid, http://tnk.tartu.ee/Osoorollidest.html. Nõustamine ja abi. Jurist aitab</p> <p>Koosõppimine: rühmatöö, diskussioon, rollimäng, juhtumi analüüs soostereotüüpidest, foorumteater. Soostereotüüpsete reklaamide analüüs.</p>	<p>Üldpädevused: enesemääratluspädevus, väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus, suhtluspädevus</p> <p>Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus</p> <p>Teised ained:</p> <p>1) kirjandus – teosed, mida kirjanduses käsitletakse, inimsuhete aspektid;</p> <p>2) ühiskonnaõpetus – soostereotüübid, sooline võrdõiguslikkus, sooline palgalõhe, rahvastikuprotsessid, tööhõive. Abi- ja nõustamisvõimalused, lahutusega seotud õigusaktid, ühisvara jagamine, http://www.enu.ee/haridus-ja-sugu/index.php?keel=1&id=458, http://www.enu.ee/lisa/479_soostereotyybid.pdf;</p>

			<p>Minu uurimus. Sooliste stereotüüpide mõju paari-, pere- ja töösuhetele. Vastutus suhetes; suhte lõpp, kuidas toime tulla?</p> <p>Iseõppimine: essee (kuidas hoida suhet, armukadedus; mehe ja naise roll ühiskonnas; lahutuse mõju lastele; kas truudus on väärtus jms). Kirjandusallika analüüs, elulugusid ajakirjandusest või Eesti elulugude sarjast</p>	<p>3) psühholoogia – suhtlemispsühholoogia, suhte hoidmise strateegiad, kriisid, konfliktid, paarisuhte dünaamika, nõustamine ja abi, paarinõustamine</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) kirjeldab armastuse olemust, võttes aluseks armastuse liigituse;</p> <p>2) mõistab püsisuhtest tulenevat vastutust ning kirjeldab toimetulekuviise lähisuhete lõppemise korral.</p>	<p>Armastuse olemus ja liigid. Tunded ja püsisuhe. Püsisuhtest tulenev vastutus (3 tundi)</p>	<p>Lähisuhtevägivald ja perevägivald ning seotud õigusaktid. Seksuaalvägivald. Toimetulek ja abivõimalused</p>	<p>Üleklassitöö. Õpilaste ettekanded. Videod, filmid. Filmi analüüs. Loeng, diskussioon. (Mis on armastus? Kuidas hoida armastust? Perevägivald, sooline vägivald kui sotsiaalne probleem, seotud õigusaktid, armukadedus.) Õpilaste ettekanded (armumine, armastuse biokeemia, kehakeel, suhte hoidmine jms).</p> <p>Alar Tamming. Armastus ja suhted. Videoloeng. Külalisesineja (kohtinguvägivald, perevägivald, abivõimalused, ennetamine)</p> <p>Koosõppimine. Rühmatöö plakat: turvaline suhe, ettekanded, arutelu. Juhtumi analüüs, rollimäng, foorumteater. (Armukadedus. Kui armastus lõpeb. Vägivald lähisuhetes ja peresuhetes; lahkehelid paarisuhetes jms.) Kriminaalpoliitika.ee. Lähisuhtevägivallast noortele: https://www.youtube.com/watch?v=jVVxAyXXF2I&list=PL5JI001vz8bMEgf_DgfZH07</p>	<p>Üldpädevused: enesemääratluspädevus, väärtuspädevus, suhtluspädevus</p> <p>Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus</p> <p>Teised ained:</p> <p>1) kirjandus – armastusest kirjanduses;</p> <p>2) kunsti- ja muusikaõpetus – armastus kunstis;</p> <p>3) ühiskonnaõpetus – armastuse käsitlused erinevates kultuurides ja religioonides. Perevägivald kui ühiskondlik probleem, perevägivald ennetamine, ohvriabi, seotud õigusaktid, abi ja nõustamine; http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/Sooline_vordoiguslikkus/Perevagivald/voimalused_naistevastase_perevagivalla_-_aruanne_som-ile.pdf; http://www.eaui.ee/tegevusval; http://ift.ee/admin/upload/files/Noorsootootajad.pdf;</p>

			<p>LH1e0uf5ER&index=1; https://www.sm.ee/et/perevagivald</p> <p>Iseõppimine. Essee, loovtöö, ettekanne. Miniuurimus. (Mis on armastus? Kas armastuse eest tasub võidelda? Kuidas hoida suhet? Armastus ja suhted kunstis ning kirjanduses)</p>	<p>https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/Norra_toetused/Koduse_ja_soopohise_vagivalla_va_hendamise_programm/tulemused-juristide_kusitus_draft.pdf;</p> <p>4) psühholoogia – emotsioonid ja suhted, armastus, armastuse biokeemia; 5) keemia – armastuse, viha biokeemia.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) selgitab seksuaalsuhete seotust armastusega ning turvalise ja vastastikku rahuldust pakkuva seksuaalkäitumise põhimõtteid inimsuhetes;</p> <p>2) kirjeldab, kuidas mõjutavad ühiskond ja kultuur suhtumist seksuaalsusesse ning seksuaalsuhetesse.</p>	<p>Seksuaalsus ja seksuaalsuhted. Turvaline seksuaalkäitumine. Ühiskonna ja kultuuri mõju suhtumisele seksuaalsusesse (5 tundi)</p>	<p>Seksuaalsuhted ja seksuaalkäitumine ealises dünaamikas. Pornograafia. Prostitutsioon kui üks inimkaubanduse vorme. Suhteid ja seksuaalkäitumist reguleerivad õigusaktid</p>	<p>Üleklassitöö. Õpilaste ettekanded. Loeng, videod, filmid. Diskussioon (seksuaalse arengu etapid, seksuaalsus kui identiteedi osa, seksuaalõigused, seksuaalsusega seotud õigusaktid; seksuaalsus erinevates kultuurides, meedia, reklaami mõju seksuaalkäitumisele). Turvaline seksuaalkäitumine (STLH, seksuaalvägivald, ennetamine, abivõimalused. Reproduktiivtervis). Juhendmaterjal. Õpilase seksuaaltervis. Emakakaeväähk. Rinnaväähk. Meeste tervise lehekülg. Külalisesineja klassis</p> <p>Koosõppimine: rühmatöö (nt veebipõhised töövahendid, Padlet jt), arutus, diskussioon, rollimäng, juhtumi ja reklaami analüüs, sotsiaalreklaami koostamine (seksuaalvähemused, homoseksuaalsed inimesed ühiskonnas), pornograafia, pornosõltuvus, HIV/AIDS, kondoom, prostituutsiooni kui sotsiaalne probleem, seos inimkaubandusega jms); http://www.eetika.ee/et/seksuaaleetika/olemus; http://amor.ee/; <a 11="" 2010="" href="http://www.e-</p> </td> <td> <p>Üldpädevus: enesemääratluspädevus</p> <p>Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus, tervis ja ohutus</p> <p>Teised ained:</p> <p>1) ajalugu – tavad ja seksuaalsusesse suhtumine ajaloos;
 2) ühiskonnaõpetus – seksuaalvähemuste kohtlemine ja õigused Eestis, seksuaalsust ja seksuaalsuhteid reguleerivad õigusaktid, seksuaalõigused, inimkaubandus, prostitutsioon kui sotsiaalne probleem;
 3) kirjandus, kunst – seksuaalsus ning suhted kirjandus- ja kunstiteostes;
 4) religiooniõpetus – perekonna, abielu, armastuse ja seksuaalsuse käsitletud erinevates religioonides. Vaated pereplaneerimisele ja kontraseptsioonimeetodeile; http://kapiuksed.egn.ee/wp-content/uploads/2010/11/Seadused-ja-homoseksuaalsus.pdf</p>	

			<p>ope.ee/_download/euni_repository/file/3778/minikursus4.zip/index.html; http://www.omakeskus.ee/opetaja/katken did-filmist-homoseksuaalsus-unusta-ara; http://www.terviseamet.ee/nakkushaigus ed/nakkushaigustesse-haigestumine/hiv- ja-aids.html; http://ehpv.ee/; Margit Kagadze jt. Seksuaalkasvatus. II ja III kooliaste. Õpetajaraamat</p> <p>Iseõppimine: loovtöö, essee (minu sõber on homoseksuaalne, sotsiaalreклаami koostamine). Seksuaalsus muusika-, kunsti- või kirjandusteoses, meediaallikate võrdlev analüüs</p>	
3. Abielu (3 tundi)				
<p>Õpilane:</p> <p>1) analüüsib registreeritud ja vabaabielu võimalikke eeliseid ning puudusi;</p> <p>2) selgitab abieluga seonduvate tavade ja kommete tugevdavat ning toetavat mõju inimsuhetele.</p>	<p>Abielu: registreeritud abielu ja vabaabielu. Abielu tavad ja kombed. Abielu toetav lähedane sotsiaalsõrgustik (2 tundi)</p>	<p>Traditsiooniline ja võrdsusele suunatud abielu</p>	<p>Üleklassitöö: videod, filmid, loeng-diskussioon. Miks abielu? Registreeritud või vabaabielu. Abielusuhetes toimunud muutused tänapäeval. Merle Haruoja. Abielu ja laste õigusi puudutavad seadused. Eesti.ee</p> <p>Koosõppimine: rollimäng (pulmakombed); diskussioon (kas pulmatöötust tuleb pidada? Pulmapeo poolt ja vastu. Ühine nimi või mitte jms). Pulmasõnastik</p> <p>Iseõppimine: esitlus, video, ettekanne, miniuurimus, essee (eesti jt rahvaste pulmakombed ning nende tähendus);</p>	<p>Üldpädevused: enesemääratluspädevus, väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus</p> <p>Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet</p> <p>Teised ained:</p> <p>1) kirjandus – läbitavates teostes esinevate vastavate suhete analüüs;</p> <p>2) ajalugu – kooselu ja abiellumisega seotud kombed ning tavad;</p> <p>3) ühiskonnaõpetus – kooselu ja abieluga seotud hoiakud, õigused ja kohustused, tõekspidamiste muutused erinevates ühiskonnatüüpides ning Eestis;</p>

			http://www.folkloorinoukogu.ee/Valik_materjale_eesti_pulmakombest_1250.htm	4) psühholoogia – kooseluga ja abieluga kaasnevad psühholoogilised tegurid, kriisid peres, peresuhted.
Õpilane: 1) mõistab lähedase sotsiaalvõrgustiku tähtsust abielu toetava süsteemina; 2) kirjeldab abieluperioode ning abieluga kohanemist ja rahulolu mõjutavaid tegureid; 3) selgitab abielusuhtest tulenevaid õigusi ja kohustusi.	Abieluline kohanemine. Abielu perioodid. Abielulise rahulolu muutused kooselu jooksul. Abielusuhtest tulenevad õigused ja kohustused (2 tundi)		Üleklassitöö. Videod, filmid. Rühmatöö, loovtööde ettekanded, arutelud. Abielu ja laste õigusi käsitlevad seadused Koosõppimine: diskussioon, ettekanded (vanemate/vanavanemate intervjuerimisel saadud andmete võrdlus ja arutelu) Iseõppimine: loovtöö (video, esitlus jms); miniuurimus (ideaalne kooselu/abielu; pikaajalise abielu saladus jms)	Üldpädevus: sotsiaalne pädevus Läbivad teemad: kultuuriline identiteet, teabekeskond Teised ained: kirjandus, ühiskonnaõpetus
4. Lapsevanemaks olemine (5 tundi)				
Õpilane: 1) kirjeldab lapsevanemaks olemist, lähtudes selle komponentidest; 2) analüüsib vanemate kasvatuslikust rollist tulenevat vastutust lapse kasvatamisel; 3) analüüsib vanemate	Lapsevanemaks olemine ja selle komponendid: bioloogiline, juriidiline, psühholoogiline, sotsiaalne. Vanemate roll ja vastutus lapse kasvatajana. Vanemate kasvatusstiilid (2 tundi)	Viljastumine ja rasedus, lapse ootus ja sünd. Abort. Rasedust mõjutavad tegurid. Üksikvanem kasvatajana. Lastetus ja lapsendamine. Kasupered ja tugipered. Lapsest loobumine. Töö- ja pereelu ühitamine	Üleklassitöö: loeng, videod ja filmid (raseduse kulg, sünnitus , valmistumine vanemluseks , lapse tulek perre, muutused paarisuhtes , suhte karid). Kasvatus ja lapse areng. Teadlik vanemlus . Ene-Silvia Sarv. Põhilised kasvatuskäsitlused . Kasvatusega seotud õigusaktid Koosõppimine: juhtumi analüüs, paaritöö, diskussioon. (Kas vitsaga või vitsata? Kehaline väärkohtlemine . Kehalise karistamise keelustamine . Kas lastetusemaksu poolt või vastu?)	Üldpädevused: enesemääratluspädevus, sotsiaalne pädevus, väärtuspädevus Läbivad teemad: kultuuriline identiteet, teabekeskond Teised ained: 1) kirjandus, kunst – vanemlus, isa/ema roll kirjanduses ja kunstis; 2) ühiskonnaõpetus – töö ja pereelu ühitamine vanemlusega, rasedusega, perekonnaga, kasvatusega seotud õigusaktid , lastekaitse õigusaktid ,

<p>kasvatusstiile, lähtudes lapse arengu toetamisest kodukasvatases.</p>			<p>Ettekanded, projektid (teratogeenid, lapse tervis, tervislik eluviis peres jms). SA Väärtustades Elu. Konverentside materjale jms. Perekeskus Sina ja Mina. E-koolitused. Andres Sild. Mida isaks olemine mehega teeb. Videoloeng. Isa roll lapse elus</p> <p>Iseõppimine: arutleva essee kirjutamine lisakirjanduse põhjal (milline isa või ema ma oleksin?). Vanemahariduse veeb. Üksikvanem. Lastekaitseliit. Perekeskus Sina ja Mina. E-nõustamine, lugemist, koolitused jms</p>	<p>vanemate kohustused, lapse õigused ja kohustused; http://gender.sm.ee/index.php?097923100; http://raulpage.org/koolitus/meedia.html; lasteombudsman; lastekaitseeadus;</p> <p>3) bioloogia – reproduktiivorganite anatoomia ja füsioloogia, viljastumine, rasedus, sünnitus, rasedust mõjutavad tegurid, abort, lapse tervis;</p> <p>4) geograafia – globaliseerumine ning sellega seotud sotsiaalsed ja poliitilised aspektid, demograafilised näitajad, rahvastikupoliitika, rahvastiku ränne ning sellega kaasnevad positiivsed ja negatiivsed tagajärjed, pere majanduslik toimetulek;</p> <p>5) psühholoogia – vanemus, lapse arenguetapid, perekonna psühhosotsiaalne kliima, kasvatusstiilide ja peresuhete mõju pereliikmetele.</p>
<p>Õpilane: 1) selgitab tegureid, mis mõjutavad inimese reproduktiivtervist; 2) kirjeldab tõhusaid meetodeid, mis aitavad plaanida rasedust soovitud ajal; 3) selgitab plaanimata rasedusega kaasnevaid valikuid</p>	<p>Pereplaneerimine ja seda mõjutavad tegurid. Planeerimata rasedus (2 tundi)</p>	<p>Abort, raseduse katkestamine</p>	<p>Üleklassitöö. Õpilastööde esitlused. Loeng, diskussioon. (Mis on pereplaneerimine? Miks seda vaia on? Planeerimata rasedus; kontraseptsioonimeetodid. Nõu- ja abivõimalused. Mitu last on normaalne? Lasterikkad pered ja toimetulek.) Kai Part, Made Laanpere. Rasestumisvastased vahendid. Meelespea.net. Külalisesineja klassis. Käik noorte nõustamiskeskusesse</p>	<p>Üldpädevused: sotsiaalne pädevus, enesemääratluspädevus</p> <p>Läbivad teemad: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet</p> <p>Teised ained: 1) kirjandus – perekonnasuhted kirjandusteostes; 2) ühiskonnaõpetus – demograafilised protsessid, pereplaneerimine erinevates ühiskondades, perepoliitika, üksikisiku võimalused mõjutada demokraatlike</p>

ning neid mõjutavaid tegureid.			<p>Koosõppimine: rühmatöö, juhtumi analüüs. Ümberpööratud klassiruum (nt veebiseminari loomine). Diskussioon. Soovimatu rasedus ja valikud. Rasedus teismeeas. Raseduse katkestamise poolt ja vastu, eetilised dilemmad erinevates kultuurides. Raseduse katkestamisega seotud õigusaktid. Kai Part. Abordist. Statistika andmebaas</p> <p>Iseõppimine: esitlus, loovtöö, essee (planeerimata rasedus, kas abort on naise vaba valik või süü, kontraseptsioonimeetodid, sotsiaalreklaami koostamine)</p>	<p>vahenditega riigi perepoliitikat ja seadusloomet, sotsiaalpoliitilised meetmed iibe mõjutamiseks. Rasedusega, raseduse katkestamisega, vanemlusega seotud õigusaktid, sotsiaalhoolekanne, sotsiaaltoetused, abi ja nõustamisega tegelevad sotsiaalsed institutsioonid;</p> <p>3) keemia – keemilised ja hormonaalsed kontraseptsioonimeetodid;</p> <p>4) bioloogia – reproduktiivtervis, kontraseptsioonimeetodid, rasedus, raseduse katkestamine;</p> <p>4) geograafia – demograafilised näitajad, rahvastiku ränded.</p>
5. Laps (3 tundi)				
<p>Õpilane:</p> <p>1) selgitab laste arenguvajadusi varases lapseas ja vanemate osa nende rahuldamisel;</p> <p>2) selgitab lapse ja vanema vahelise kiindumussuhte olemust ning vanemate mõju selle kujunemisele;</p> <p>3) analüüsib kodukasvatuse olemust ja tähtsust lapse arengus.</p>	<p>Lapse areng ja vanema osa selles. Kiindumussuhe lapsega ning vanemate mõju selle kujunemisele. Kodukasvatuse olemus, eesmärgid ja osa lapse arengus (3 tundi)</p>	<p>Kodukasvatuse ning vanemate ja laste suhe lapse ealises dünaamikas. Lapse arengut ja perekonda toetavad isikud ning institutsioonid. Lapse õigusi, kohustusi ja hooldamist reguleerivad õigusaktid. Hüljatud,</p>	<p>Üleklassitöö: õpilaste ettekanded (veebiseminari), loeng, arutelu. Ülevaade arengupsühholoogiast. Soostereotüüpide mõju kasvatusele. Kasvatuspõhimõtted, kodureeglid. Vanemate vastutus. Lähedussuhte olulisus lapse arengus. Perekeskus Sina ja Mina. E-koolitused. Lapse vajadused, õigused ja kohustused. Õdede-vendade suhted. Veebileht lastevanematele laste alkoholisõltuvuse ennetamiseks. Tarkvanem.ee. Diskussioon (kas poisse ja tüdrukuid tuleks erinevalt kasvatada? Lastetus ja lapsendamine; hüljatud ja hoolitsuseta lapsed – kelle vastutus? Kas lastekodu on kodu?);</p>	<p>Üldpädevused: enesemääratluspädevus, väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus</p> <p>Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus</p> <p>Teised ained:</p> <p>1) ajalugu – kasvatus ajaloo ja eri kultuurides;</p> <p>2) ühiskonnaõpetus – kasvatus eri kultuurides ja religioonides, vanemlusega ja kasvatusega seotud õigusaktid, ühiskonn osa kavatuses, nõustamis- ja abivõimalused peredele, sotsiaalhoolekanne, sotsiaaltoetused,</p>

		vanemateta lapsed. Lastekodu, kasupered , tugipered, lapsendamine	http://www.narko.ee/ . Lastekaitseadus, Sotsiaalministeerium Koosõppimine: ettekanne, esitlus lisakirjanduse põhjal, juhtumi analüüs (kasvatusead, seadused jt õigusaktid, lapse turvalisus, turvalisus virtuaalmaailmas). Lapsendamiskeskus Oma Pere. Lapse uude elukohta paigutamise kaasnevad muudatused. Soovituslik materjal Iseõppimine: ettekanne, esitlus lisakirjanduse põhjal. (Kas kasvatada või mitte? Kas kasvatusel saab lapse isiksust muuta? Vabakasvatus või kasvatamatus. Kuidas last kiita, kuidas laita?) Arutlev essee (minu kasvatus, mina kui lapsevanem)	lapse õigused ja kohustused, lapsendamine jms.
6. Kodu ja argielu (7 tundi)				
Õpilane: 1) teadvustab kodu kui turvalise elukeskkonna mõju inimese ja tema lähisuhete arengule; 2) selgitab ning oskab näha võimalusi pereliikmete vajaduste ja väärtustega arvestamiseks ning	Kodu ja selle loomine. Kodu kui elukeskkond. Pereliikmete vajadused ja väärtused ning nende arvestamine. Sallivus suhetes. Rollide jaotumine peres. Abistavad suhted peres	Kombed ja traditsioonid peres ning lähikonnas. Mitmekultuuriline pere	Üleklassitöö: ümberpööratud klassiruum (nt veebiseminar); loeng, arutelu, filmid ja videod. Pere argipäev, peresuhted , rollide jaotus kodutöodes, otsustustes, kasvatusküsimustes jms. Lapse tervis. Lapse uni. Isa/ema roll lapse arengus. 100 sekundi video: Õnnelik laps kasvab õnneliku vanema käe all Koosõppimine: rühmatöö, peresuhte selgitamine ja arutelu. Pere ühised tegevused, traditsioonid. Pereliikmete	Üldpädevused: enesemääratluspädevus, väärtuspädevus, suhtluspädevus, sotsiaalne pädevus Läbiv teema: kultuuriline identiteet Teised ained: 1) kirjandus, kunst, muusika – kodu, rahvatraditsioonid, emakeel, eestlus, rahvuslik perekond, soorollid, suhted erinevate autorite loomingu;

vastastikuseks toetuseks ja abiks.	(2 tundi)		väärtused. Pere argipäev. Töö ja pereelu ühitamine, karjäär Iseõppimine: arutlev essee (peretraditsioonide tähtsus)	2) ühiskonnaõpetus, ajalugu – rahvuskombed, rahvatraditsioonid, perekond kui eesti kultuuri kandja, immigratsioon, pagulus, mitmekultuurilised ühiskonnad ja perekonnad, seadused, kombed ja tavad erinevates kultuurides ning riikides.
Õpilane: 1) kirjeldab pereliikmete rollide ning rollinõuete kokkuleppelisust ja paindlikkust ning nende mõju peresuhtetele; 2) demonstreerib õpituatsioonis tõhusaid lahkhelide lahendamise viise peres.	Suhtlemine peres. Lahkhelid peres ning nende lahendamise võimalused (2 tundi)	Suhted sugulastega. Suhted õdede ja vendade vahel. Erivajadustega pereliige. Sõltuvushäirega pereliige. Perekond ning terviseinfo ja tervise teenuste usaldusväärsus. Suhete kujunemine uusperes. Toimetulek stressiga, perekriisidega. Esmaabi. Lapse lein	Üleklassitöö: loeng, suunatud diskussioon. Lahkhelid peres , peretülide lahendamine Koosõppimine: rollimäng, video, rühmatöö, juhtumianalüüs, diskussioon. Videod: ERRi saatesari „Rusikas“ (õdede ja vendade vahelised suhted) . Vägivald kodus . Toimetulek stressiga Iseõppimine: loovtöö, arutlev essee (peresuhted, õdede-vendade suhted, sõltuvushäirega pereliige). Õppematerjal: räägime alkoholist	Üldpädevused: suhtluspädevus, enesemääratluspädevus, sotsiaalne pädevus Läbiv teema: teabekeskond Teised ained: eesti keel ja kirjandus, ajalugu
Õpilane: 1) kirjeldab tegureid, mis mõjutavad pereliikmete füüsilist, emotsionaalset, sotsiaalset ja vaimset tervist ja tervislikku eluviisi,	Perekond, inimese tervis ja tervislik eluviis. Terviseriskid ning nende ennetamine üksikisiku, perekonna ja kogukonna tasandil	Perekond ning terviseinfo ja tervise teenuste usaldusväärsus	Üleklassitöö: õpilastööde ettekanded. Loeng, suunatud diskussioon. Pereliikmete tervis. Lastevanemad kui lapse tervisevalikute kujundajad Koosõppimine: ajurünnak, diskussioon, juhtumianalüüs. Video tegemine. Mida teha, kui laps suitsetab jms? Sportlik pere.	Üldpädevused: enesemääratluspädevus, väärtuspädevus Läbivad teemad: tervis ja ohutus Teised ained: 1) kirjandus – tervisevalikud, sõltuvused kirjandusteostes;

<p>ning selgitab võimalusi neid säilitada ja parandada;</p> <p>2) teab, kuidas sõltuvus erinevatest ainetest või tegevustest mõjutab peresuhteid, ning selgitab kaassõltuvuse olemust;</p> <p>3) oskab seada tervise edendamisega seonduvaid eesmärke nii enda, perekonna kui ka kogukonna tasandil.</p>	<p>(2 tundi)</p>		<p>Kas karskus on normaalne olek või erisus? Kas lasta oma laps vaktsineerida või mitte? Terviseinfo.ee, Tervise Arengu Instituut: tervislik toitumine, toidulisandid, suutervis, narkootilised ained, uimastiennetus koolis, alkohol, alkoinfo, tubakas. Liikumine, südametervis, vähk, nakkushaigused, gripp, puugahaigused, vaktsineerimine, vaimne tervis. Passiivne joomine</p> <p>Iseõppimine: loovtöö, uurimistöö (sõltuvused, terviseriskid, liikumine, uni jms)</p>	<p>2) bioloogia – inimese anatoomia ja füsioloogia, tervislik eluviis, sõltuvused, riskitegurid ja nende ennetamine, ravivõimalused, immuunsus, vaktsineerimine;</p> <p>3) ühiskonnaõpetus, ajalugu – sõdade jt ühiskondlike kriiside mõju ning toimetulek perekonna ja indiviidi tasandil, terviseriskid, rahvusvaheline koostöö ja abi;</p> <p>4) keemia – kodu kui arengu- ja kasvukeskkond, tervislik ja tasakaalustatud toitumine, toiduainete käitlemine, hügieen, kosmeetika, kodukeemia terviseriskid, ökotooted, sõltuvusained ja nende mõju tervisele;</p> <p>5) psühholoogia – vaimne tervis, stress, sõltuvused.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) teadvustab lahkuminek ja lahutuse põhjusi ning tagajärgi;</p> <p>2) teadvustab leina olemust ning leinast ülesaamise võimalusi;</p> <p>3) väärtustab perekondlike suhete säilimist ja perekonda.</p>	<p>Lahkumine ja lahutus. Lein ja toimetulek sellega. Perekondlike suhete säilitamine (1 tund)</p>	<p>Armukadedus. Suhete kujunemine uusperes. Lapse lein</p>	<p>Üleklassitöö: õpilastööde ettekanded. Loeng-diskussioon. Kas lahutada või mitte? Lahutuse mõju lastele. Toimetulek leinaga. Perenõustamine, paarisuhtenõustamine. Abivõimalused. Lapsemure.ee. Lahendus.net. Lasteabi.ee</p> <p>Koosõppimine: küsitlus, rollimäng, juhtumianalüüs. Rühmatöö esitlus</p> <p>Iseõppimine: lisamaterjali põhjal essee kirjutamine, uurimistöö (lahutuse mõju lastele, lein perekonnas)</p>	<p>Üldpädevused: enesemääratluspädevus, sotsiaalne pädevus</p> <p>Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus, keskkond ja jätkusuutlik areng</p> <p>Teised ained:</p> <p>1) kirjandus – lahutuse, suhte katkemise ja leinaga seotud kirjandusteoste analüüs;</p> <p>2) ühiskonnaõpetus, ajalugu – sõjad ja katastroofid maailmas kui perekriiside allikad, rahvusvahelised lepped, abiorganisatsioonid, immigratsioon, pagulaspoliitika.</p>

7. Perekonna majanduselu ja õigusaktid (3 tundi)				
<p>Õpilane:</p> <p>1) oskab kavandada pere eelarvet ning mõistab iga pereliikme õigust oma ajale, ruumile ja materiaalsetele kulutustele, arvestades teisi;</p> <p>2) teab põhilisi pereelu ja laste elu reguleerivad seadusi.</p>	<p>Pere eelarve ja materiaalsed ressursid peres. Abielu ja laste elu reguleerivad seadused (3 tundi)</p>	<p>Laen ja laenamine. Abikaasade ühine omand õigusaktide järgi. Perekonna ja selle liikmete turvalisuse tagamine juriidiliste sätete kaudu</p>	<p>Üleklassitöö: õpilastööde ettekanded. Loeng, diskussioon. Pere majandamine. Laenamine. Abikaasade varalised õigused. Pere ja karjäär. Sooline palgalõhe Eestis. Juhtumiuuringud</p> <p>Koosõppimine: rollimäng, juhtumianalüüs, rühmatöö (töövestlus, kuidas majanduslikult toime tulla), säästlik majandamine, säästlik eluviis)</p> <p>Iseõppimine: teemakohase materjali kogumine Internetist, pere eelarve koostamine. Maksutarkuse video. Minuraha.ee. Pere eelarve stressitaluvuse kalkulaator</p>	<p>Üldpädevused: enesemääratluspädevus, väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus</p> <p>Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus</p> <p>Teised ained:</p> <p>1) ajalugu, bioloogia – ökoloogiliste teemade seotus individuaalse heaoluga;</p> <p>2) ühiskonnaõpetus: sooline palgalõhe, säästmine ja laenamine, perekonnaseadus, maksud, toetused, pere majandamisega seotud õigusaktid;</p> <p>3) majandusõpetus – perekonna majanduselu korraldamine, pere eelarve, palgad, maksud, säästlik ja vastutustundlik tarbimine, karjääri planeerimine, tööhõive, tööpuudus ja tarbimiskäitumine. Töösuhteid reguleerivad õigusaktid. Ettevõtlikkus ja juhtimine</p>
8. Perekond inimese elus (2 tundi)				
<p>Õpilane:</p> <p>1) selgitab perekonna tähtsust inimese jaoks elu erinevatel perioodidel;</p> <p>2) selgitab põlvkondi ühendavate sidemete tugevdavat ja</p>	<p>Perekonna tähtsus inimese elu eri perioodidel. Side põlvkondade vahel. Önn ja perekonnaelu (2 tundi)</p> <p>Karjääri planeerimine</p>	<p>Perekonna arengu perioodid. Perekonnaelu mõju perekonnaliikmete turvalisusele ja heaolule</p>	<p>Üleklassitöö: loeng ja video. Taimi Tulva. Inimese elukulg ja põlvkondadevaheline sidusus. Vanavanemate roll. Lapse väärtus ja põlvkondadevahelised suhted</p> <p>Koosõppimine: rollimäng, juhtumianalüüs</p> <p>Iseõppimine: intervjuu ja selle analüüs, loovtöö, video, essee jms. (Minu vanavanemad, Mis on önn? Mida</p>	<p>Üldpädevused. enesemääratluspädevus, sotsiaalne pädevus, väärtuspädevus</p> <p>Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus, keskkond ja jätkusuutlik areng</p> <p>Teised ained:</p> <p>1) kirjandus ja muusika – teosed perekonna põlvkondadevahelistest suhetest;</p>

<p>toetavat mõju pereelule; 3) väärtustab perekonnaelu rikastavat mõju inimese lähisuhete võrgustikus.</p>			<p>tähendab sinu/minu jaoks perekond? (Pereliikmete vastastikune toetus, abi.) Tallinna Ülikooli psühholoogia instituut. Innove: Rajaleidja</p>	<p>2) ühiskonnaõpetus – pereliikmete vastastikused kohustused, õigusaktid.</p>
--	--	--	---	--